

Københavns og Vartov Valgmenigheder

September 2019 Nr. 3

Forandring

7. søndag efter trinitatis – Lukas 19,1-10

I 1908 står den tyske digter Rainer Maria Rilke i Louvre og betragter en arkaisk torso af Apollon. Det er som om den taler til ham. Som om den vil ham noget. Det er som om hele torsoen ser *ham* – til trods for at den ikke har noget hoved 'hvori øjeæblerne modnedes'. 'Der er ikke noget ved den som ikke ser dig', skriver Rilke. Og han slutter: 'Du må ændre dit liv.'

Rilke havde en stærk fornemmelse af at verden omkring ham var levende. Tingene er ikke døde genstande der kan bruges til hvad som helst. Verden er ikke bare materiale for vores projekter. Den har en betydning i sig selv. Den har sit formål i sig selv.

Det er det Rilke erfarer da han står foran Apollon-torsoen: *Dén* ser ham. Ikke bare den betyder noget for ham; han betyder noget for den. Som om den drager ham ind i sit liv.

'Du må ændre dit liv' – det bliver Rilkes omvendelse. Han er ikke længere i stand til at betragte verdens ting som dødt materiale. Han ser sig forbundet med dem. Ser sig forbundet med torsoen som ser ham.

Det lyder mystisk, og er det nok også. Forestillingen om at tingene ser på os, kan man godt blive skør af – og digtere er jo traditionelt også lidt skøre. Det er den omvendte verden. En grundlæggende ændring af Rilkes liv.

Det er i hvert fald den omvendte verden af at vi ser på tingene og bruger dem efter vores behov og til vores egne formål. Den formaning er ikke så skør endda. Det er på tide at vi ophører med at betragte verden som en ansamling af ting der blot er midler for vores egne formål. Det er altid på tide.

Den dag hvor Jesus kommer ind i Jeriko, bliver verden også vendt om. Blikket skifter. Zakæus 'ville gerne se, hvem Jesus var', men da han er så lille, må han klatre op i morbærfigentræet 'for at få ham at se'. Hvad sker? Ser han Jesus? Ja, det gør han nok. Men det hæfter evangelisten sig ikke ved. Derimod hedder det: 'Da Jesus kom til stedet, så han op og sagde: 'Zakæus, skynd dig at komme ned! I dag skal jeg være gæst i dit hus.'" Det er Jesus der ser Zakæus. Zakæus der bliver set af Jesus.

Det ændrer den lille overtolders liv. I en sådan grad at han giver halvdelen af sin rigdom til de fattige, og hvis han har presset penge af nogen, giver han det firedobbelt tilbage.

Verden er vendt om. Hvor den før var vendt på hovedet, vendes den på benene. Det sker i det øjeblik Zakæus klatrer ned fra morbærfigentræet og sætter sine små fødder på jorden. Glad tripper han rundt om Jesus og erklærer at han vil ændre sit liv – udvirket af at Jesus har set op på ham og bliver gæst i hans hus.

At blive set. Det vil vi gerne. Frem for at blive overset giver det os en følelse af at høre til. At blive accepteret. Set som den man er.

Men det er ikke helt sådan evangeliet skal forstås. Eller Rilke, for den sags skyld. Den der ses, ses ikke som den han er. Han forandres ved at blive set. Omvendes.

Da torsoen ser på Rilke, bliver han sig bevidst at verden ikke er til for ham, og at den ikke er middel for hans egne formål. Det er i stedet verden og tingene som beriger ham og giver hans liv mening.

Siden oplysningen der tog fart for omkring 300 år siden, har det ellers været mennesket som var den ophøjede herre over tingene – og som udnyttede dem til sine egne formål, i fremskridtets tjeneste. Vi begynder at se følgerne af det – og forhåbentlig er det ikke for sent at dreje blikket. At oplyse oplysningen.

Det er lidt det samme i evangeliet. Vægten ligger ikke på at Zakæus har placeret sig i træet højt over verden. Vægten ligger på at Jesus ser Zakæus. Han ser ham ikke som han er, men som han kan blive – og som han faktisk bliver da hans liv vendes om – så han ikke længere udbytter andre, men gavner dem.

At blive set. Det indeholder en fordring om forandring. Hverken Rilke eller Zakæus bliver set som dem de er, men som dem de kan blive.

Hvem kan vi blive? Vi har vel en fornemmelse af at vi kan udvikle os. Opøve færdigheder. Blive gode til noget. Erobre noget af verden. Eller i det mindste forstå den lidt bedre. Råde bod på vores forsømmelser. Stille os i en større sags tjeneste. Det udvikler os, vi vokser og bliver noget mere end vi umiddelbart er.

Men forandring er noget andet end udvikling. Forandringen udvider ikke vores synsfelt. Den omvælter det. Vender vores verden om.

Da Jesus går ind i Jeriko, vender han verden om. Han siger: 'Jeg er kommet for at opsøge og frelse det fortabte.'

Det må have overrasket folk i Jeriko. For selv om de anser tolderen Zakæus for at være rådden – fordi han skaffer sig rigdom på deres bekostning – så er han velbjærget og ikke fortabt.

En ting er at være en stympet. Noget andet er at være fortabt. Hvorfor skal Zakæus frelses? Det var vel heller ikke i første omgang indlysende for ham selv.

Jesus har en forgænger som engang kom til Jeriko. Josva hed han. Josva betyder også frelse, og Jesus er på en måde opkaldt efter ham. Josva skulle føre israelitterne ind i det forjættede land; nedkæmpe modstanden dér. Med Guds og trompeters hjælp – og et højt krigsråb – faldt murene omkring Jeriko så israelitterne uhindret kunne gå ind i byen.

Jeriko er måske verdens ældste by. Men arkæologer har – som sædvanligt – fundet ud af at der ikke var mure omkring byen da Josva og israelitterne erobrede den. Så kan man sige at det hele var opspind, eller at Josva – i bedste fald – tog æren for andres bedrift. Hvis man ellers interesserer sig for den slags overvejelser ...

Men da Jesus går ind i verdens ældste by, er det ikke murene *omkring* byen der falder. Det er murene mellem byens borgere der falder. Skellene mellem dem ophæves. Det ophæves ved at Jesus opsøger alle for at frelse dem. Selv Zakæus skal frelses. Ham som Jesus ser og bliver gæst hos.

Det ved han ikke selv. Han vil bare gerne se Jesus. Men så er det ham selv der bliver set. Ikke som den synder han er. Men som den retfærdige han bliver. Han er den fortabte der frelses.

Han vidste ikke han var fortabt. Ikke før Jesus ser ham og han bliver så glad at han ikke kan stå stille. Han skynder sig ikke alene ned fra træet. Han skyn-der sig at dele ud af sin rigdom.

Han vidste ikke han var fortabt – det røber hans glæde over at være set som et menneske der forandres. Og nu – efter forandringen – er det tvivlsomt om han husker hvordan det var at være fortabt. Han siger selv: 'Hvis jeg har presset penge af nogen, giver jeg det firedob- belt tilbage.'

Det er ikke en udvikling der finder sted. Der sker en forandring så gennemgribende at der ikke er nogen bro mellem før og nu. Her – midt i verdens ældste by – bryder en ny virkelighed frem. Selv den der ikke vidste at han var fortabt, bliver frelst.

Vi hører ikke hvordan digteren i Louvre ændrede sit liv. Men vi ved at han blev set af torsoen og derved kom til at betragte verden og dens ting som noget der ikke bare stod til hans disposition, men som noget han selv skulle stille sig til disposition for.

Den omvendning er tiltrængt mere end nogensinde. Verden og dens ting er ikke midler for vores formål. Det har et formål i sig selv; en betydning i sig selv. For Rilkes vedkommende udmøntede det sig i hans digte. Mere ved vi ikke.

For Zakæus' vedkommende ændrer livet sig helt. Andre mennesker er ikke længere midler for hans formål. Han vil ikke mere presse penge ud af folk. Han skal i det hele taget ikke have noget ud af dem. De er ikke til for ham. De er formål i sig selv. Han giver dem af sin rigdom – fordi han selv bliver set som en frelst fortabt.

Til sidst må vi spørge: Er Zakæus ikke blot et middel for en større sag? Vil evangeliet ikke bruge ham til sine moralske formål? Og er evangeliet ikke

– som alle andre ædle budskaber – et ideal der omvender mennesket til at stå i dets tjeneste?

Ja – og nej. Ja – fordi evangeliet byder os at vi ikke betragter verden og andre mennesker som midler for vores egne formål – de betyder noget i sig selv.

Nej – fordi evangeliet ikke gør vores frelse afhængig af at vi opfylder dette bud. Evangeliet har ikke noget for med os. Det er ikke som i de idealistiske anskuelser. Det er ikke sådan at vi fordømmes, hvis vi ikke lever op til budet.

Det er omvendt: Evangeliet spænder os ikke for nogen moralsk vogn.

For evangeliet at se har vi vores formål i os selv: som dem der kan blive anderledes end vi er. Frelst ved forandring. Så kan vi tage vare på verden og andre mennesker.

Jesus siger ikke til Zakæus: Kom ned fra træet og opfør dig anstændigt! Jesus siger: Skynd dig at komme ned, for jeg vil være gæst i dit hus!

I dag er han gæst i dette hus. Vores liv er ændret. Deraf kommer alt det andet.

Niels Grønkjær

Salmer: 2, 417, 598 – 492, 407, 475

Kransene i Vartov Kirke

Hvert år fra Første søndag i advent til og med Helligtrekonger er Vartov Kirke prydet af grønne krans. De ligner slet ikke almindelige adventskranser med lys, som man ser mange steder. De spinkle vægkranser er bundet af små stykker storbladet buksbom og enebærlignende grønt. De hænger parvis på de fire vægge. Dertil kommer to større kranser, som hænger vandret i hvide bånd på de høje kandelabre ved koret.

Hvor kommer den tradition fra? Hvem laver dem? Det har mange spurgt om. Derfor har jeg nu prøvet at samle nogle tilgængelige oplysninger.

Vagn Rud-Petersen, som var menighedens formand 1977-1997, fortæller i sin lille bog *Erindringer fra Vartov Valgmenighed* (1999:57f.), at de specielle kranser på væggene første gang blev lavet til pastor Balslevs kone Evas

begravelse fra kirken den 3. december 1945. Det var Agnete Henning-Hansen (arkitekt og medlem af menighedsnævnet 1932-1954), som bandt kransene sammen med Balslevs husbestyrerinde Agnes Østergaard. Thorvald Balslev var menighedens præst fra 1925 til 1960.

Rud-Petersen fortsætter: 'Da Schultz blev indsat som præst, den første søndag i advent 1967, foreslog Agnes Østergaard mig igen at binde kranser til kirken for at festliggøre dagen. Samtidig blev – som en særlig hilsen til det nye præstepar – bundet en krans, der blev hængt på væggen i trappeopgangen og en anden på døren til præsteboligen.

Det blev derefter en tradition, at der hvert år til advent bliver bundet kranser til kirken. Kransene blev bundet af materiale fra Agnes Østergaards have i Jonstrup, så længe hun boede derude.

Man samledes hos os, ofte ret mange ... Igennem årene har det været familierne Schultz, Haastrup, Damsholt og Rud-Petersen, der har været med til at videreføre traditionen, der sætter et særligt præg på adventstiden i kirken.'

Vagn Rud-Petersen nævner ikke noget om kranse i pastor Mandøes tid. Hakon Mandøe var Vartovs præst 1960-1967. Men der er en forbindelse alligevel. Rud-Petersen har fortalt, at det var Ki Mandøe, som tog initiativet til de to store kranse i kandelabrene. Disse er tykke, lidt buskede kranse. De er bundet på en fast kerne, oprindeligt af halm nu af kurveflet. At lave disse kranse har altid været varetaget af præstens kone.

Kransene bliver bundet en aften et par dage før Første søndag i advent ved et hyggeligt arbejdsgilde, som begynder med en kop te og afsluttes med et godt måltid. Det foregår nu i præsteboligens spisestue. Foruden vores præstepar Niels og Ida er vi syv deltagere. En selvsupplerende kreds af nuværende eller tidligere medlemmer af nævnet med ægtefæller. Vi begynder med at klippe buksbom og

enebær i meget små, kun cirka 3 cm lange, stykker. Kranse bides på ståltrådsringe, lavet af afklippede og formede rensribøjler.

Hvis nogen har lyst til at lave dem efter, så er teknikken den, at det grønne kun skal ligge på oversiden af ringen. Hver enkelt lille kvist bindes fast med tynd ståltråd – skiftevis buksbom og enebær. Enkelt nok, men alligevel ret svært – man skal passe sådan på, at kranse ikke bliver for tyk. Idealet er tynde, flade kranse.

Jeg har aldrig set kranse af denne type andre steder end i Vartov. Traditionelle adventskranse har derimod en kendt historie. Folkemindeforskeren Iørn Piø oplyser i Gyldendals Den Store Danske, at skikken menes opstået omkring 1800 i de herrnhutiske brødrementigheder i Nordtyskland. Omkring 1900 kender man adventskranse i Sønderjylland, men først omkring 1940 bliver skikken udbredt i hele Danmark. I 1946 blev adventskransen med hvide lys og røde bånd motivet på årets julemærke.

Margaretha Balle-Petersen

Vagn Rud-Petersens tegning af kranse på forsiden af hans erindringsbog.

Korsang i Immanuelskirken

Fra og med *søndag den 27. oktober* genoptager vi korsang i Immanuelskirken efter gudstjenesterne. Den eneste forudsætning er, at der bliver tilstrækkelig tilslutning. Der synges flerstemmige sange og indøves en korsats til fremførelse i forbindelse med en gudstjeneste. Alle er velkomne.

Klaus Skovsted

Haarder og Grundtvig

Ved menighedsmødet *mandag den 4. november kl. 19.30* taler Bertel Haarder om sit forhold til Grundtvig.

Advent for børn

Efter gudstjenesten *den 1. december* i Vartov Kirke afholdes den årlige adventssammenkomst i menighedssalen og præsteboligen for børn, deres forældre og bedsteforældre. Vi spiser boller og æbleskiver, tænder det første lys i adventskransen, laver juledekorationer, synger julesalmer og hører juleevangeliet. Giv gerne et vink, hvis I agter at deltage.

Signe Rørdam Thomsen, Mette Vestergaard, Niels Grønkjær

Adventsmøde

Mandag den 2. december holdes adventsmøde i Vartov. Vi begynder i kirken kl. 17. Organist Kåre Nielsen og cellist Morten Zeuthen spiller hver for sig musik af Johann Sebastian Bach, og vi synger adventssalmer. Derefter er der samvær i menighedssalen med sang og musik og med oplæsning ved Ida Jessen. Der vil være en forfriskning og lidt mad. Mødet slutter kl. 19.30. Alle er velkomne.

Kalender:

Mandag den 4. november kl. 19.30: Menighedsmøde i Vartov
Bertel Haarder: Mig og Grundtvig

Søndag den 1. december: Advent for børn

Mandag den 2. december kl. 17: Adventsmøde i Vartov

Adresser

Præst: Niels Grønkjær
Løngangstræde 24, 2., 1468 København K, tlf. 33 13 30 31
e-mail: ng@kvvv.dk - hjemmeside: www.kvvv.dk

Københavns Valgmenighed

Formand:

Klaus Skovsted
Valdemars Allé 30, 2860 Søborg
Tlf: 51 40 96 20

Forretningsfører:

Ejvind Lynning
Maglestien 10, 2860 Søborg
Tlf.: 39 69 82 53 / 23 96 86 24
Bank: 2191 - 6897622120

Kirketjener:

Jakob Ahlmann Hasselager
Godthåbsvej 12, 2.tv., 2000 Frederiksberg
Tlf: 60 70 85 02

Organist:

Tom Ernst
Esplanaden 5B, st.tv., 1263 København K
Tlf. 33 12 69 52

Vartov Valgmenighed

Formand:

Marianne Knudsen
Nordre Fasanvej 92, st.th., 2000 Frederiksberg
Tlf. 60 76 81 18

Forretningsfører:

Kurt Gottfredsen
Opnæsgård 57, 1. th., 2970 Hørsholm
Tlf. 31 95 63 72
Bank: 6194 - 4170277452

Kirketjener:

Peter Buch Hvarregaard
c/o Molly Boydell, Aarestrupsvej 17, 1.th., 2500 Valby
Tlf. 40 38 55 44

Organist:

Kåre Nielsen
Toftegårds Plads 2, 1.tv., 2500 Valby
Tlf. 30 32 31 30

Valgmenighedernes hjemmeside er www.kvvv.dk

Bladets redaktion:

Niels Grønkjær (ansvarshavende), Lilly Wiberg, Gudrun Hastrup

Forsidevignet: Peter Hentze

Afsender:

Københavns og Vartov
Valgmenigheder
Løngangstræde 24, 2.
1468 København K

Gudstjenester i Vartov Kirke og Immanuelskirken *

Hvor ikke andet er anført, varetages gudstjenesten af Niels Grønkjær

29. september

(15. søndag efter trinitatis)

Vartov Kirke kl. 10.00

6. oktober

(16. søndag efter trinitatis)

Ingen gudstjeneste

Sjællandske valgmenigheders
efterårsmøde i Vallekilde

13. oktober

(17. søndag efter trinitatis)

Vartov Kirke kl. 10.00

Immanuelskirken kl. 16.00

20. oktober

(18. søndag efter trinitatis)

Vartov Kirke kl. 10.00

Karin Friis Plum

27. oktober

(19. søndag efter trinitatis)

Immanuelskirken kl. 10.00

Korsang

Sommertid ophører

3. november

(allehelgen)

Vartov Kirke kl. 10.00

10. november

(21. søndag efter trinitatis)

Immanuelskirken kl. 10.00

Korsang

Vartov Kirke kl. 16.00

Doris Ottesen

17. november

(22. søndag efter trinitatis)

Vartov Kirke kl. 10.00

Kirkekaffe

24. november

(sidste søndag i kirkeåret)

Immanuelskirken kl. 10.00

Korsang

1. december

(advent)

Vartov Kirke kl. 10.00

8. december

(2. søndag i advent)

Vartov Kirke kl. 10.00

Immanuelskirken kl. 16.00

15. december

(3. søndag i advent)

Vartov Kirke kl. 10.00

22. december

(4. søndag i advent)

Immanuelskirken kl. 10.00

Korsang

24. december

(juleaften)

Immanuelskirken kl. 13.30

Vartov Kirke kl. 15.00

25. december

(juledag)

Immanuelskirken kl. 10.00

26. december

(anden juledag)

Vartov Kirke kl. 10.00

29. december

(julesøndag)

Ingen gudstjeneste

1. januar 2020

(nytårsdag)

Vartov Kirke kl. 16.00

*Immanuelskirken ligger på Forhåbningsholms Allé 20, Frederiksberg.